

Cengiz Aytmatov

CEMİLE

(Hikâye)

Çeviren:
Refik Özdek

YAYIN NU: 221
EDEBİ ESERLER: 111

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-390-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1990
33. BASIM

Yayıncının Notu:

Daha önce Cemile-Sultanmurat ismiyle ve 978-975-437-018-8 ISBN numarası ile yayınlanan kitabın Cemile kısmının ayrı basımıdır.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Karakış Basım

Baskı: Dörtel Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Zafer Mah. 147. Sk. 9-13A Esenyurt-İstanbul
Tel: 0212 565 1166
Sertifika Numarası: 40970

İstanbul - 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

CENGİZ AYTMATOV; 1928 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Talas Vadisi'nde yer alan Şeker Köyü'nde doğdu. Babası Törekuł Aytmatov, annesi Nağima Hamzayevna Aytmatova'dır. Memur olan babası 1937 yılında Stalin'in temizlik hareketinde öldürülen kurbanlar arasındadır. Annesi çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve dört çocuğunu kendi başına büyötmek durumunda kalmıştır. İlkokula kendi köyünde giden Cengiz Aytmatov, babaannesi Ayıkman Hanım'dan dinlediğı ninniler, masallar, ve efsanelerle yetişir.

İkinci Dünya savaşının yokluk yıllarını babasız geçiren Aytmatov, çocuk yaşından itibaren çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde köy sovyeti kolhozu sekreteri ve vergi memuru olarak çalışır. 1946 yılında Kazakistan'ın Cambul şehrinde Veteriner Teknik Okulu'nda eğitim görmeye başlamıştır. Bu okul bitince, 1948'de Kırgızistan Tarım Enstitüsü'ne devam etmiştir. 1953 yılında buradan veteriner olarak mezun olur. Aytmatov'un ilk eseri, 1952 yılında *Pravda* gazetesinde yayınlanan *Gazeteci Cyuda*'dır. Bu hikâyeyi, 1957 yılında yayımlanan *Yüzyüze* takip eder. 1956-58 yılları arasında Moskova'da Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne devam eden yazarın Cemile adlı hikâyesi 1958 yılında *Novy Mir* (Yeni Dünya) dergisinde yayınlanır. Bu eseri büyük ilgi görür. Aytmatov şöhreti, bu eserinin Fransız şair Louis Aragon tarafından Fransızca'ya tercüme edilmesi ve Avrupa'da yayımlanması ile yakalar. Aragon bu hikâyeye yazdığı önsözde Cemile hikâyesini "dünyanın en güzel aşk hikâyesi" olarak takdim etmiştir. Aytmatov, Cemile'nin yayımlandığı 1958 yılında Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne başlamıştır. Aynı yılın sonunda Kruşçev'in anti-Stalinist kampanyası sırasında Sovyet Komünist Partisi'ne ve Yazarlar Birliğı'ne kabul edilir. Babası Stalin muhalifi olan Aytmatov'un partiye girmesi ve birliğe kabul edilmesi ancak siyasî şartların yumuşaması sayesinde gerçekleşmiştir. Hatta sırf babasının muhalifliğı yüzünden öğrencilik yıllarında bursu kesilmiş, pek çok terslikler yaşamıştır. Değişen siyasî şartlarla birlikte Aytmatov hem Kırgız hem de Rus yazarlar arasında yerini pekiştirmiştir. Bu yıllarda *Literaturnyi Kırgızistan* dergisi editörlüğünü, sonra beş yıl boyunca *Pravda*'nın Orta Asya muhabirliğini yapmıştır. Aytmatov 1963 yılında, *İlk Öğretmen, Deve Gözü, Cemile ve Selvi Boylum Al Yazmalım* adlı hikâyelerinden oluşan *Steplerden ve Dağlardan Hikâyeler* adlı kitabıyla Lenin Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. 1959-67 yılları arasında *Novy Mir*'in editörlüğünü yapmış ve 1968'de Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. Aynı yıl Kırgızistan'ın millî yazarı seçilmiştir. Cengiz Aytmatov'un edebî seyrı bu yıllarda hikâyecilikten roman yazarlığına doğru kayar. İlk romanı olan *Toprak Ana* 1963'de neşredilir. Yine aynı yıl yayınlandığında büyük heyecan uyandıran *Elveda Gülsarı*'yı kaleme alan Aytmatov, daha sonraki yıllarda çeşitli yayın organlarında hikâyelerini yayınlamaya devam eder. 1964'de yayınlanan *Kızıl Elma* ve 1969'da

yayınlanan *Oğulla Buluşma* hikâyelerinden sonra, yazar 1970'de edebiyat âleminde yankı bulan *Beyaz Gemi* romanını neşreder. Daha sonra 1972'de *Asker Çocuğu* hikâyesini, 1975'de Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov'la birlikte *Fuji-Yama* adlı tiyatro eserini, 1976'da *Sultanmurat*, 1977'de *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek* hikâyelerini neşreder. 1980 yılında kaleme aldığı *Gün Olur Asra Bedel* romanı yazarın edebiyat hayatının zirvelerinden birini teşkil eder.

Aytmatov, 1986 yılında neşredilen *Dişi Kurdun Rüyaları* isimli romanıyla, yazarlık seyrini mahalli olandan evrensel olana taşımıştır. Aytmatov 1990'da yayınlanan *Beyaz Yağmur* ve *Yıldırım Sesli Manascı* hikâyelerinden sonra, aynı yıl *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'u yayınlar.

Aytmatov, başarılı bir edebiyatçı kimliğine sahip olmasının yanında, insan ilişkileri ve yüksek temsil kabiliyeti sayesinde Sovyet devletinden itibar görmüş, devletin çeşitli birimlerinde görev almıştır. 1978 tarihinde Yüksek Sovyet Prezidium'u tarafından Sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilir. 1983 yılında Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü ikinci kez kazanmıştır. Gorbaçov döneminde Sovyet Parlamentosu Kültür ve Ulusal Diller Komitesi Başkanlığı ve Sovyet Yazarlar Birliği Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur. Sovyetler birliği dağılmadan önce Gorbaçov'un beş danışmanlarından biri olmuştur. Cengiz Aytmatov; edebi çalışmalarının dışında, 15 yıl Avrupa'da SSCB ve bilahare Kırgızistan'ın büyükelçiliğini yapmıştır. Avrupa Birliği, NATO, UNESCO ve Benelüks ülkelerinde görev yapmıştır.

Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanının sinemaya uyarlanma çalışmalarının devam ettiği Tataristan'daki Kazan şehrinde rahatsızlanmış ve hastaneye kaldırıldığı Almanya'nın Nürnberg şehrinde 9 Haziran 2008 tarihinde vefat etmiştir.

Ötügen Neşriyat tarafından yayınlanan eserleri:

- Beyaz Gemi (Roman)
- Cemile - Sultanmurat (Hikâyeler)
- Cengiz Han'a Küsen Bulut (Roman)
- Dişi Kurdun Rüyaları (Roman)
- Elveda Gülsarı (Roman)
- Gün Olur Asra Bedel (Roman)
- Kızıl Elma - Oğulla Buluşma - Beyaz Yağmur - Asker Çocuğu - Deve Gözü (Hikâyeler)
- Toprak Ana (Roman)
- Yıldırım Sesli Manascı - Yüzyüze - Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek (Hikâyeler)

İşte yine o mütevazı çerçeveli tablonun karşısındayım.

Yarın sabah erkenden avıla* gitmem gerek. Tabloya, sanki bana iyi yolculuklar dileyecemmiş gibi, dikkatle ve uzun uzun bakıyorum.

Ben bu tabloyu daha hiçbir sergiye yollamadım. Üstelik onu, avıldan gelen akrabalarım da göstermiyor, onlardan saklamağa çalışıyorum. Tabloda utanılacak bir şey olduğu için değil, bir sanat eseri olmaktan uzak olduğu için. Sade bir tablo, orada görünen topraklar gibi sade.

Tablonun derinliğinde sonbaharın solgun görüntüsü var. Rüzgâr, uzaktaki sıradağların üzerinden hızlı hızlı kayan küçük alabulutları kovuyor. Ön planda, koyu kırmızı renkte bir pelin bozkır. Ve bir de, son yağmurlardan sonra kurumaya vakit bulamamış kapkara bir yol. Aşağıda, kuru olan yan taraflarda, kırık ama sık bodur ağaçlar görünüyor. Yağmurdan yumuşayan tekerlek izleri boyunca iki yolcunun ayak izleri uzayıp gidiyor. İzler uzaklaştıkça silikleşiyorlar. O iki yolcu ise, bir adım daha atsalar çerçeveden dışarı çıkacaklar sanki. Bu yolculardan biri.. ama durun, olayı biraz başından anlatayım.

* * *

* *Ayl:* Köy. Kırgızca'da hem ayl, hem ayvıl şeklinde söylenir, diğer Türk lehçelerinde (Kazak, Özbek, Tatar vb.) avıl şeklinde söylenir.

Çocukluk günlerimdeydi. Savaş başlayalı üç yıl olmuştu. Babalarımız, ağabeylerimiz uzak cephelerde, Kursk ve Orel önlerinde savaşıyorlardı. Daha on beşine basmamış olan bizler ise kolhozda çalışıyorduk. Büyük erkeklerin harcı olan günlük ağır işler bizim zayıf omuzlarımıza yüklenmişti. İş, özellikle hasat mevsiminde çok zor olurdu. Haftalarca eve uğramaz, gecemiz, gündüzümüz tarlada, harmanda veya istasyona tahıl taşıdığımız yollarda geçerci.

Ekin biçmekten orakların ateş gibi kızdığı o kavurucu günlerden birinde, istasyona yükümü boşaltmış boş arabalarla dönerken, yolumu değiştirip eve uğramaya karar verdim.

Yolun sonundaki küçük tepenin üzerinde, çay geçidinin hemen yanında, sağlam çitlerle çevrili iki avlu vardır. Avluların etrafında kavak ağaçları yükselir. Bunlar bizim evlerimizdir. Bizim iki aile çok eski zamandan beri komşu olarak yaşar. Ben, “Büyük Ev”de oturan ailedenim. İki ağabeyim var, ikisi de bekâr, ikisi de cephede ve uzun zamandır onlardan bir haber alamadık.

Babam, yaşlı bir dülgerdir. Her sabah tan ağarırken kalkar, kibleye dönüp namazını kılar, dülger atölyesinin bulunduğu ortak avluya çıkar ve ancak akşam geç vakit eve dönerdi.

Evde yalnız annem ve kız kardeşim kalırdı.

Komşu evde, ya da avıl halkının dediği gibi, Küçük Ev’de, yakın akrabalarımız oturur. Bu iki ailenin dedeleri mi, yoksa dedelerinin babaları mı kardeştiler, bilemeyeceğim ama, tek aileymiş gibi bir arada yaşadığımızdan, onlara “yakın akraba” diyorum. Tâ göçebelik zamanında, atalarımızın beraber konup

göçtükleri, sürülerini birlikte otlattıkları zamanlarda da bu böyleymiş. Bu beraberlik geleneğini bugün de sürdürüyoruz. Avılda kolektifleştirme olduğu zaman ailelerimiz evlerini yine yanyana yapmışlar. Yalnız biz değil, avılın iki dere arasında uzanan Arlaskaya sokağında oturanların hepsi böyle yapmış. Hepimiz aynı soydan, aynı kabileden imişiz.

Kolektifleştirmeden az sonra Küçük Ev'in aile reisi ölmüş ve karısı iki küçük çocuğuyla kalmış. Kabilede hâlâ yaşatılan eski geleneğe göre, dul bir kadının çocuklarını alıp başka bir yere gitmesine izin verilmez. Onun için bizimkiler bu kadını babamla evlendirmişler. Babam ölenin en yakın akrabası olduğundan, atalarının ruhuna saygısı ve ödevi, onu bu kadınla evlenmeye mecbur etmiş. Böylece bizim evde ikinci bir aile olmuş. Küçük Ev, bahçesiyle, hayvanlarıyla ayrı ve bağımsız sayılıyordu ama, gerçekte bir arada yaşıyorduk.

Küçük Ev de iki evlâdını verdi orduya. Bunlardan büyüğü olan Sadık, askere gitmeden az önce evlenmişti. Onlardan çok seyrek mektup alıyorduk.

Küçük Ev'de benim Kiçi-apa (küçük anne) dediğim ana ile onun gelini, yani Sadık'ın karısı oturuyordu.

Küçük anne ve gelini sabahtan akşama kadar kolhozda çalışırlardı. Küçük anne mert, hatır sayan, kimseye kötülük düşünmeyen bir kadındı. Arkazarken olsun, küçük su yolu açarken olsun, hiçbir işte gençlerden aşağı kalmazdı. Sözün kısası ketmene* sıkıca yapışır ve onu çok iyi kullanırdı. Talih de yüzüne gülmüş, ona çalışkan bir gelin vermişti: Cemile,

* Ketmen: Kazma, bel.

çalışkanlıkta annenin bir benzeriydi. Yorulmak nedir bilmez, her işten anlayan ama hareketleri biraz farklı bir kadın. Ben Cemile'yi çok severdim, o da beni sevdi. Çok iyi dost olmuştuk ama, birbirimizi adlarımızla çağırarak kadar değil. Ayrı ailelerden olsaydık ona herhalde Cemile derdim, ama ağabeyimin karısı olduğu için Cene (yenge) diyordum. O da Kiçine-bala (küçük çocuk) diye çağırırdı. Oysa ben artık küçük bir çocuk değildim ve aramızdaki yaş farkı da büyük değildi. Ama avılda adet böyledir. Gelinler kocalarının küçük kardeşlerini “kiçine-bala” ya da “kaynım” diye çağırırlar.

İki evin işini benim annem yapar, küçük kız kardeşim de ona yardım ederdi. Kız kardeşim, örülmüş kısa saçlarını iple bağlardı. Tuhaf bir kızdı. O zorlu günlerde nasıl canla başla çalıştığını hiç unutmam. İki evin kuzularını ve danalarını bahçelerin ötesine götürüp otlatıyor, kışın yakacağımız tezeği yapmak için sığır gübresi ve kuru odun topluyordu. Bu küçük burunlu sevgili kardeşim, yalnızlık çeken annemi neşelendirir, hiç haber alınmayan oğullarını düşünüp üzüldüğü zamanlarda onu avuturdu.

Büyük ailemiz huzur içinde, uyum içinde yaşamasını benim anneme borçluydu. Her iki evi o, tam yetkiyle ve kusursuz yönetirdi. Aile ocağının bekçisiydi o. Dedelerim, ninelerim henüz göçebe hayatı yaşarlarken, çok genç yaşta onlara gelin gelmiş. Sonra ailelerimizi liyakatle, dürüstlikle yönetmiş ve atalarımızın anısına tam saygı göstermiş. Köyde onu en akıllı, en tecrübeli, en üstün nitelikli ev kadını olarak görür, saygı gösterirlerdi. Evde her şeyi annem idare ederdi.

Babama gelince, doğrusunu söylemek gerekirse, köy halkı onu ailemizin gerçek reisi olarak görmezdi. Herhangi bir konuda sık sık şöyle dedikleri olurdu: “Hey hey, onu ustaka (bizde sanat erbabına saygı ifadesi olarak usta denir. Ustaka, usta akay, usta amca demektir) sormasan daha iyi edersin, o baltasını nereye bıraktığını bile bilmez, onların evinde her şeyi bilen, her şeyin başı büyük anadır, soracağını ona sor-san iyi edersin...”

Şunu da söylemek gerekir ki, yaşıam küçük olsa da, ev işlerine çok defa ben de karıştım. Çünkü ağabeylerim savaştaydılar. Onun için bana, bazen takılmak için bazen de ciddi olarak “İki ailenin cigiti (yiğidi), koruyucusu ve besleyicisi” derlerdi. Ben de bundan gururlanır ve sorumluluk duygusunu hiç yitirmezdim. Öte yandan, annem de beni bağımsız davranmaya teşvik ederdi. Ev işleriyle meşgul olmam, becerikli olmam ve hamaratlılığımla, bütün gün tahta rendelemekten başka bir şey yapmayan babama benzemeyişim, hoşuna giderdi.

Eve geldim, arabayı evin yanındaki söğüdün gölgesinde durdurdum ve dizginleri bırakarak cümle kapısına doğru yürüdüm. Avluda, bizim onbaşı Orozmat’ı gördüm. Atının üzerindeydi. Her zaman olduğu gibi koltuk değneğini eyere asmıştı. Yanında annem de vardı ve bir konuda tartışıyorlardı.

Yaklaşınca annemin sesini duydum:

- İşte bu olmaz! Kadınların çuval sırtlayıp araba yükledikleri nerde görülmüş? Hayır yavrum, olmaz, benim gelinimi rahat bırak. Her zaman yaptığı işleri yapsın yine. Zaten benim gün yüzü gördüğüm yok. İki evin işini yapmak, iki evin üstesinden gelmek ko-

lay mı? Bereket versin küçük kızım biraz büyüdü de yardım edebiliyor. Hafta boyu işten belimi doğrultamıyorum. Keçe çiğnemişim gibi her yanım tutuk. Mısırlar sararıp solmak üzere, sulamak gerek.

Annem öfkeli konuşuyor, başörtüsünün ucunu elbisesinin yukarisına sokuyor ya da sokar gibi yapıyordu. Kızdığı zaman hep böyle yapardı.

Eyerin üzerinde çaresizlik içinde sallanıp duran Orozmat ise:

- Yahu, ne tuhaf insanlarsınız! diyordu. Ah bacığım olsaydı, koltuk değneğiyle yürür olmasaydım, hiç buraya gelip size yalvarır mıydım? Eskiden olduğu gibi çuvalları kendim yüklesem, kendim taşısam ne iyi olurdu! Bunun kadın işi olmadığını ben de biliyorum, ama erkekleri nereden bulayım? Erkekler olmayınca asker karılarını çağırmaya karar vermişler. Siz gelininizi vermiyorsunuz, idare de bize söylemediğini bırakmıyor... askerlere ekmek gerek, biz ise plan hedeflerine ulaşamıyoruz. Bu iş nasıl yürür, sonu nereye varır?

Kamçıyı sürüyerek yanlarına vardım. Onbaşı beni görünce birden sevindi. Aklına iyi bir fikir gelmişti herhalde:

- Pekâlâ, gelininizi vermemek için pençenizi gösteriyorsunuz, ama bak, kayını var onun, dedi -sevinçle beni göstererek- O kimseyi sokmaz yanına. Sizin de şüpheniz yok değil mi, bizim Seyit pek yiğittir. Bizim besleyicilerimiz bu gençler işte. Ancak onlar sayesinde işin üstesinden gelebiliriz.

Annem, onbaşının sözünü bitirmesine fırsat vermedi ve bana çıkıştı:

- Vay benim maskara çocuğum vay! Bu halin ne öyle! Saçların her yandan perçem perçek sarkıyor. Babamıza da aşkolsun yani! Oğlunun saçını tıraş edecek vakti hiç bulamaz!

- İyi işte, evlât bugün ihtiyarın yanına gider, tıraş ettirir. -Orozmat annemin konuşma tavrını alıvermişti.- Seyit, sen bugün evde kal, atları bir güzel tımar et, yarın sabah erkenden Cemile'ye bir araba veririz. İkiniz beraber çalışırsınız. Gözünü iyi aç. Cemile'den sen sorumlusun! Öyle başınızı çevirmeyin baybiçe*, Seyit varken kimse ona dokunamaz. Eğer bir yan bakan olursa Danyar'ı da onlara katarım. Tanırsınız Danyar'ı, hiç kötülük düşünmeyen bir delikanlıdır o. Cepheden yeni geldi, biliyorsunuz. Böylece tahıllı üçü birden taşırlar istasyona. O zaman sizin gelinize dokunmaya kim cüret edebilir? Öyle değil mi Seyit? Sen ne dersin? Cemile'yi bir sürücü yapmak istiyorduk ama annenle anlaşamıyoruz, onu sen razı edeceksin.

Onbaşının beni övmesi, büyük adam yerine koyup fikrimi sorması, koltuklarımı kabartmıştı doğrusu. Cemile ile istasyona gitmenin hoş bir şey olacağını da düşünmüştüm. Büyük adam gibi ciddileşerek, aneme:

- Başına bir şey mi gelir sanıyorsun? Kurtlar kapacak değil ya! dedim.

Teçrübeli bir arabacı gibi dişlerimin arasından bir tükrük savurarak ve acele işi olan bir insanmışım gibi, kamçımı arkamdan sürüdüm. Böbürlenerek omuzlarımı da dikleştirmiştim.

* Baybiçe: Baş hatun, evin hanımı. Birden fazla eş olduğu zaman birinci eş.

Annem şaştı kaldı. Erkekçe tavrım hoşuna gitmemiş değildi, ama arkamdan öfke ile bağırdı:

- Şunun söylediklerine bak hele! Kurtların nerden geleceğini gösteririm ben sana! Nasıl böyle düşündüğünü görürsün o zaman!

Hiddete kapılıp bağıracaktım gibi görünen anneye şüphe ile bakan Orozmat imdadıma yetişti:

- O bilmeyecek de kim bilecek, iki ailenin yiğidi değil mi o? Onunla gurur duymalısınız!

Annem Orozmat'a çıkışmadı. Yalnız başını biraz öne eğdi ve derin bir iç çekerek şöyle dedi:

- Daha bu yaşta gece gündüz çalışmaktan canı çıkan bu çocuğa yiğit diyorsunuz ha! Bizim yiğitlerin, o sevgili evlâtlarımızın nerede olduğunu Allah bilir. Şimdi evlerimiz terkedilmiş bir oba gibi ıssız kaldı.

Ben yanlarından uzaklaşmıştım. Annemin daha başka neler söylediğini duymuyordum artık. Avluda, minik elleriyle pat pat tezek yapan küçük kız kardeşimin gülümsemesine karşılık vermeden, çalılımlı çalılımlı sundurmanın yanına gittim. Orada çömelip testiden su dökerek yavaş yavaş ellerimi yıkadım. Sonra odaya girdim, bir tas ayran içtim. Tasa yine ayran doldurarak pencere kenarına koydum ve içine ekmeğe doğramaya başladım.

Annemle Orozmat hâlâ avludaydılar, ama artık tartışmıyor, alçak sesle konuşuyorlardı. Ağabeylerimden söz ediyorlardı herhalde. Çünkü annem durmadan yeniyle şişen gözlerini siliyor, ağaçların arasından uzaklara sanki oğullarını görecekmiş gibi bakarak, dalgın dalgın başını sallıyordu. Orozmat da onu tevellî edecek şeyler söylüyordu herhalde.

Kaygı kaynağı düşüncelerine dalmış olan annem onbaşının tekliflerini kabul etmiş olacaktı ki, Orozmat, amacına ulaşmış olmanın sevinciyle atını kırbaçladı, hızlandırdı ve avludan çıktı.

Tabii o gün, bu işin nasıl sona ereceğini ne annem biliyordu ne de ben.

* * *

Cemile'nin iki atlı bir arabayı kolayca kullanacağından emindim. Atları iyi bilirdi. Çünkü, bir dağ köyü olan Bakayır'da bir at bakıcısının kızıydı. Bizim Sadık da bir at bakıcısıydı. Söylentiye göre, bir ilkbahar günü at yarışında Sadık, Cemile'yi geçememiş, bu ona pek ağır gelmiş ve bu yüzden Cemile'yi kaçırmış.

Ama, onların sevişerek evlendiklerini söyleyenler de vardı. Kaçırmış ya da sevişerek evlenmiş olsunlar, ancak dört ay beraber yaşamışlardı. O sırada savaş başlamış ve Sadık askere alınmıştı.

Cemile evin tek çocuğu idi. Çocukluğundan beri babasıyla birlikte yılık peşinde koşuyordu. Belki bu yüzden biraz sert tabiatlı, erkek mizaçlı, hatta bazen biraz kaba idi. Erkek gibi de kuvvetliydi, canla başla çalışırdı. Komşularıyla iyi geçinmesini bilirdi ama, biri haksızlık edecek olsa, onunla dalaşmaya kalksa, kaplan kesilirdi. Küfürde kimseden aşağı kalmazdı. Hatta bir erkeği hırpalamak için saçından yakaladığı bile olurdu. Bazen komşular ondan şikâyet ederlerdi:

- Ne biçim gelininiz var sizin? Eşikten ayağını atar atmaz demediğini bırakmıyor insana! Ne arlanmak var, ne saygı!

- Evet, bizim gelin öyledir, derdi annem, doğruyu insanların yüzüne karşı söylemeyi sever. Böylesi dedi-kodu yapmaktan, dolaylı ve iğneli sözler söylemekten iyidir. Sizinkiler erdemli görünüp saman altından su yürütürler. Kokmuş yumurtalar da hep böylelerinden çıkar. Dıştan bakınca bembeyaz, ama içi burnunuzun direğini kırar!

Babam ve küçük anne Cemile'ye hiç sert davranmamış, kaynana ve kaynatalarda var olduğu söylenen baskıyı ona asla yapmamışlardı. Ona iyi davranıyor, onu seviyor ve ondan yalnız bir şey istiyorlardı: Tanrı'ya ve kocasına sadık kalmasını.

Ben onları çok iyi anlıyordum: Dört çocukları askerdeydi. İki evin biricik gelini olan Cemile ile avunuyor ve onu bu yüzden çok seviyorlardı.

Ama kendi annemi anlamıyordum: O, hiç kimseyi lâf olsun diye sevecek bir kadın değildi. Annem sert tabiatlı, hükmeden, hükmetmesini bilen bir kadındı. O kendi kurallarına göre yaşardı ve bundan hiç şaşmazdı, hiç tâviz vermezdi. Her yıl, ilkbahar gelir gelmez, babamın tâ gençliğinde yaptığı göçebe çadırını kurup, ardiç yakarak tütsüler ve buraya göçerdik. Bizi, aşırılıktan kaçan, çalışmayı seven ve büyükleri sayan evlâtlar olarak yetiştirmişti. Aileden herkesin hiç homurdanmadan kendisine tâbi olmasını isterdi. Cemile'nin de, daha ilk geldiği gün, başkalarına benzemeyen bir gelin olduğu anlaşılmıştı. Gerçekte büyüklerine karşı saygılıydı, onları dinliyordu. Ama yine de boyun eğmezdi. Buna karşılık, başka gelinlerin yaptığı gibi, başını çevirip homurdanmaz, kötü sözler söylemezdi. Düşündüğünü dobra dobra söyler, fikirlerini açıklamaktan ve savunmaktan çekinmezdi.